

SAMOTNJAČKI NARAŠTAJ

Guidère, Mathieu (2012.) *Novi teroristi*. Zagreb: Alfa. 202 str.
(prijevod: Marina Gessner)

Mathieu Guidère sveučilišni je profesor u Toulouseu, stručnjak za geopolitiku i suvremenu povijest arapskog i muslimanskog svijeta. Pisao je o Al-Kaidi i njezinim aktivnostima u sjevernoj Africi i na Srednjem istoku. Objavio je dvadesetak knjiga o arapskom jeziku i kulturi, islamskom fundamentalizmu i globalnom terorizmu. Jedna od njih je i *Novi teroristi* u izvornom obliku (*Les nouveaux terroristes*) objavljena 2010., a s francuskog na hrvatski jezik prevedena 2012. godine.

Knjiga, osim uvoda („Pesimizam inteligencije“) i zaključka („Optimizam volje“), sadrži sljedeće veće cjeline od kojih svaka sadrži po nekoliko podnaslova: „Posljednji avatar globalnog terorizma“, „Profiliranje terorista samotnjaka“, „Od izolacije do akcije“, „Psihologija terorista samotnjaka“, „Samotnjački naraštaj“, „Al-Kaida i žene samotnjakinje“, „Rješenja: od obavještajstva do predviđanja“. U posebnom prilogu na kraju knjige nalazi se popis glavnih spriječenih napada nakon 2001. godine, popis literature koji sadrži 13 bibliografskih jedinica te kazalo strukturirano na sljedeći način: osobe, mjesta, tijela, organizacije i forumi te pojmovi. Također, u knjizi je objavljena i kratka napomena o transkripciji.

U kratkom uvodu autor jasno daje do znanja da će se kroz sedam sljedećih cjelina baviti posebnim oblikom terorizma, takozvanim „samotnjačkim“ terorizmom utjelovljenog novim naraštajem radikaliziranih terorista. Polazeći iz unutrašnjosti islamističkog pokreta cilj je razotkriti najnovije tendencije prema individualizaciji terorizma. Iako naoko ne tako opsežna, knjiga donosi mnoštvo zaključaka temeljenih na mnogim tekstovima, zvučnim zapisima i vizualnim dokumentima koje su

na internetu objavili pripadnici, aktivisti i simpatizeri islamističkog pokreta. Svi navedeni materijali su iznimno lako dostupni na glavnim informativnim internetskim stranicama i mrežama za razmjenu sadržaja (YouTube, Dailymotion, Facebook, Twitter i dr.), ali i izričito džihadističkim forumima kao što su al-Hesbah, al-Bokhari, al-Firdaws, al-Boraq, al-Mujahideen, al-Falluja i dr.

Internet jest vremenom postao mjesto socijalizacije kojemu je jedna od osnovnih funkcija interakcija i međusobna suradnja, a ne puko omogućavanje pristupa dokumentima. Sve veća dostupnost sofisticirane i povoljne tehnologije jednostavne za uporabu olakšala je, ubrzala i proširila razmjenu informacija među džihadistima, a sve zahvaljujući demokratizaciji pristupa podacima na internetu i dostupnosti mreža za razmjenu sadržaja. To izrazito ide na ruku procesu indoktrinacije i radikalizacije pojedinaca samotnjaka o čemu se govori u poglavlju simboličnog naslova „Posljednji avatar globalnog terorizma“. Virtualne zajednice pribjegavaju raznorodnim, nerijetko ilegalnim, praksama i aktivnostima. Neke od zanimljivih činjenica koje se ističu u ovom poglavlju su postojanje diskurzivnih zajednica koje funkcioniraju po specifičnim i interaktivnim pravilima ponašanja s točno određenim normama te evolucija odnosa između pojedinca i virtualne zajednice.

U drugom poglavlju Guidère nastoji razotkriti profil terorista samotnjaka. Na temelju opažanja činjenica i rigorozne analize dostupnih podataka opisuje tendencije tipične za ideološku radikalizaciju ili uzroke koji motiviraju pojedinca na nasilno džihadističko djelovanje. Vođen trima glavnim razlozima koji

motiviraju individualističku opciju terorizma (pritisak službi osiguranja, kult mučenika i mržnja prema Zapadu), autor u središte pozornosti stavlja Al-Kaidu na Arapskom poluo-toku (AQAP) i Al-Kaidu u islamskom Magrebu (AQMI) te navodi konkretne primjere afera povezanih s terorizmom, terorista samotnjaka i njihovih djela.

Neovisno radi li se o samotnjačkom, pojedinačnom ili izoliranom terorizmu radikalizacija najčešće nastupa nakon određenog događaja koji se smatra nepodnošljivim ili izrazito nepravednim. Kako bi dodatno približio svaki od ovih terminoloških razgraničenja autor ih povezuje s dobro poznatim imenima: Timothy McVeigh, Theodore Kaczynski („Unabomber“), Humam Khalil al-Balawi, Faisal Shahzad. Ključni problem koji se postavlja u poglavlju koje nosi naziv „Od izolacije do akcije“ je motivacija terorista, jer iako, kod primjerice Al-Kaide, dolazi do smanjenja aktivnosti na lokalnoj razini, organizacija fascinira sve više pojedinaca na Zapadu. Jedan od motiva koji se navodi želja je za postizanjem što većeg broja žrtava uz najmanja moguća sredstva (što više mrtvih, to veće Alahovo zadovoljstvo – „x:1“).

Iz četvrtog i petog poglavlja moguće je izvući neke osnovne odrednice psihologije terorista samotnjaka kao i cijelog jednog naraštaja. Prateći osnovna načela i nemali broj puta ponovljenu činjenicu da je virtualiziranje ljudskih odnosa plodno tlo za radikalizaciju i samotnjačko teroriziranje, autor dolazi do zaključka da postoje dva osnovna osjećaja samotnjačkih terorista: izolacija (kako psihološka tako i emocionalna) i resantiman. Također, vrlo je izražena želja za osvetom te mimetizam. Nastavljajući s karakteristikama samotnjačkog naraštaja dalje se navodi niz socioloških karakteristika i kompetencija potrebnih kako bi se izbjegao amaterizam.

U šestom poglavlju Guidère kao srž problema ističe žene samotnjakinje. U svijetu postoji nemali broj obraćenih simpatizerki,

fundamentalističkih regruterki i gorljivih prevoditeljica koje pristupaju džihadu i aktivno podržavaju „sveti rat“. Uključenje žena u džihadističke strategije bez kompromitiranja njihova statusa u obitelji i njihove uloge u društvu uvelike je olakšao internet. Dakako, autor se detaljnije osvrnuo na prilike unutar Al-Kaide koja ženama dodjeljuje ulogu psihološke podrške i poticanja na džihad. Da one prvenstveno služe regrutaciji prosječnih, ali motiviranih žena i propagandi, pokazalo se točnim kod nekoliko opisanih slučajeva (Malika al-Aroud, Dafna Bayrak, Robyn Hutchinson, Muriel Decauque, Colleen Renee LaRose).

Konačno, autor u posljednjem poglavlju predstavlja i neke od mogućih metoda borbe protiv terorizma koje je potrebno razvijati i postići višu razinu stručnosti u poznavanju unutarnjih mehanizama funkcioniranja džihadističkog pokreta i organizacija koje mu se pridružuju. Kako bi se to postiglo on predlaže korištenje tri alata: kulturološko obavještajstvo, prevođenje u službi nadzora i prediktivnu lingvistiku. Smatra da je sabiranje kulturoloških i jezičnih informacija te podataka o međusobnim odnosima jedino učinkovito oruđe za predviđanje terorističkih akcija. Ipak, nije uvjeren da je svaka od navedenih metoda dugoročno učinkovita. Terorist sutrašnjice bit će samotnjak i neće nužno djelovati na isti način kao i terorist nedavne prošlosti. Svjestan da zapadnjačke demokracije nisu zaštićene od izoliranog djelovanja terorista samotnjaka koji nastoje doseći razinu terora svojih pretihodnika, Guidère nimalo utješno upozorava da se u svakom trenutku može strahovati od najgorega. Zato će biti potrebno mijenjati metode i osmisliti rješenja za reakciju i prije nego terorist počne djelovati.

Knjiga *Novi teroristi* jasno pokazuje do koje mjere je radikalizacija pojedinaca samotnjaka moguća. Autor je u tome bio apsolutno uspješan, pogotovo ako se uzme u obzir da je zbog velike količine dostupnih džihadističkih

tekstova i videosnimaka bio prisiljen ograničiti korpus istraživanja samo na dokumente na arapskom, francuskom i engleskom jeziku u kojima se izričito navodi pojam „mučeništvo“. Ipak, čitatelj ne bi trebao očekivati da će dobiti jednoznačne odgovore o zajednicama i pojedincima koji su obilježili „novi“ terorizam. Svaka zajednica je više ili manje specijalizirana za određeno geografsko područje, ima uobičajen način uporabe jezika, specifična jezična i interaktivna pravila ponašanja. S druge strane, individualna radikalizacija ne odvija se nužno na internetu, nego se u virtualnom svijetu tek odražava, a u stvarnosti se pretvara u težnju za osobnim sudjelovanjem u borbi. I iako se

mjestimično čini da djelo kasni s aktualnošću zbog mase pojmova dobro poznatih iz ranije literature slične tematike, autor je detaljnom analizom mnoštva tekstova, zvučnih zapisa i vizualnih dokumenata uspio aktualizirati odnos između terorizma i tehnologije. Mathieu Guidère, koji se ovim izdanjem predstavio široj hrvatskoj publici, siguran je da će terorizam biti napušten tek onda kada u svijetu bude postojala vjerodostojna i ideološka alternativa vjerskom fundamentalizmu. Knjiga stoga može poslužiti kao svojevrsna uvertira u čitanje štiva koja se bave istim temama, a koja su u ovom trenutku tek u začetku.

Ivona Pastor Periša